

Maksymiliana Jakubaszek

Matka Gaudencja jako przełożona wrocławskiej prowincji Sióstr Św. Jadwigi (1969-1992)

Wrocławski Przegląd Teologiczny 4/2, 133-144

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

S. MAKSYMILIANA JAKUBASZEK

MATKA GAUDENCJA JAKO PRZEŁOŻONA
WROCLAWSKIEJ PROWINCJI SIÓSTR ŚW. JADWIGI
(1969 – 1992)

W niniejszym artykule przedstawimy tylko niektóre przejawy życia i działalności M. Gaudencji Niedzieli. Matka Gaudencja należy do najwybitniejszych postaci ze Zgromadzenia Jadwiżanek. Jej życie i bogata działalność, szczególnie we wrocławskiej prowincji sióstr św. Jadwigi, zasługuje na monograficzne opracowanie w przyszłości. Należała ona do zgromadzenia założonego w 1859 roku przez świątobliwego ks. prałata Roberta Spiske. Celem założonego przez niego zgromadzenia było wychowanie opuszczonych i zaniedbanych dzieci. Na uwagę zasługuje dynamika rozwoju śląskich zgromadzeń żeńskich w XIX i XX wieku. Na przełomie wieków posiadały one 520 domów (w tym czasie było zaledwie 18 męskich domów zakonnych). Do 1939 roku liczby te jeszcze poważnie wzrosły: na terenie archidiecezji wrocławskiej było wówczas 667 placówek żeńskich, a na terenie diecezji katowickiej – 140.

Aby lepiej zrozumieć trudny do uchwycenia w źródłach proces powstawania nowych zgromadzeń, należy wymienić pewne zjawiska, które w tym okresie cechowały Śląsk: szybkie przemieszczanie się mężczyzn i kobiet do osad przemysłowych, katolickie odrodzenie religijne w Niemczech po 1850 roku, wielkie potrzeby społeczne (ubóstwo, choroby, brak opieki nad dziećmi, zaniedbane szkolnictwo)¹. Zmienia się radykalnie i szybko pozycja kobiety w społeczeństwie. Zakon umożliwiał szybkie znalezienie dla siebie miejsca w społeczeństwie: była to pozycja pewna, wysoce honorowa i w dodatku bardzo potrzebna².

¹ B. K u m o r, *Historia Kościoła*, cz.VII, Lublin 1991, s. 151-154.

² K. D o l a, *Zgromadzenia żeńskie na Śląsku*, w: *W służbie Kościoła*, red. G. Niedziela, Wrocław 1986, s. 23.

Wielkim szczęściem dla Śląska było to, że począwszy od biskupa Melchiora v. Diepenbrocka (od 1850 r. kardynała) diecezja wrocławska miała wybitnych i świątobliwych duszpasterzy. Z wrocławskiego seminarium duchownego wychodzili nie tylko światli kapłani – gruntownie wykształceni na uniwersytecie – ale ogromnie dynamiczni i zatroskani o życie duchowe swych wiernych duszpasterze. Od połowy XIX stulecia Śląsk stał się wielkim placem budowy kościołów i pod względem ilości świątyń w stosunku do wiernych jeszcze dziś znacząco wyróżnia się od innych regionów Polski. Jeszcze bardziej korzystnie wyróżniała się diecezja wrocławska od sąsiadujących z nią diecezji pod względem katechizacji dzieci i młodzieży. Dzięki wysokiemu poziomowi duchowieństwa i jego gorliwości, umiejętności rozwiązywania tzw. „kwestii społecznej”, i to na długo przed wiekopomną encykliką papieża Leona XIII *Rerum novarum* (15 V 1891), nie zadomowił się na Śląsku antyklerykalizm, a księża byli blisko problemów swych wiernych, którzy darzyli ich wysokim poważaniem.

Założyciel sióstr św. Jadwigi ks. R. Spiske był obok ks. Jana Schneidera, założyciela sióstr Marii Niepokalanej, ks. doc. dra Józefa Wicka, proboszcza parafii Najświętszej Maryi Panny na Piasku, ks. F. Fischera, współzałożyciela Elżbietanek, najbardziej przykładowym, gorliwym i inteligentnym pasterzem³.

1. BIOGRAM S. GAUDENCJI NIEDZIELI

a) Pochodzenie społeczne

Aniela Niedziela – s. Gaudencja była drugim dzieckiem z dziesięciorga rodzeństwa. Była córką Marcina i Klary z domu Babac. Urodziła się 29 X 1925 r. w Chróście Opolskiej. W niej też została ochrzczona w miejscowym kościele parafialnym w dniu 8 XI 1925 r. Chrzest otrzymała z rąk proboszcza tejże parafii ks. K. Chaleczka.

Aniela już jako mała dziewczynka była osobą wybitnie uzdolnioną. Interesowała się żywo otaczającym ją światem. Jeden z jej braci wyznał:

³ A. W. I z d e b s k a, *Działalność Zgromadzenia Sióstr Marii Niepokalanej w latach 1854-1939*, Rzym 1976; R. K a w k a, *Ksiądz Robert Spiske – wrocławski apostoł miłosierdzia*, Wrocław 1983 (mps pracy mgr w Bibl. PFT we Wrocławiu; M. M a c h a ł, *Sprawa beatyfikacji księdza Roberta Spiske (1821-1888). Studium kanoniczno-teologiczne*, Wrocław 1983; J. S w a s t e k, *Zarys życia i duchowości Sługi Bożego księdza Roberta Spiskego, Założyciela sióstr św. Jadwigi (Jadwiżanek)*, w: *Ludzie Kościoła katolickiego na Ziemi Śląskiej*, Zbiór studiów pod red. K. Matwijowskiego, Wrocław 1994, s. 78-95; J. S c h e t e r, *Historia Zgromadzenia Szarych Sióstr świętej Elżbiety. Przyczynek do katolickiego „Caritas” i misji w okresie ostatnich stu lat*, t. I, tłum. z j. niem. A. Schaefer, Wrocław 1991, s. 20-21.

„zawsze musiała mieć wszystko wyjaśnione od razu”⁴. Jej bystrość i inteligencja cieszyły rodzinę, która jeszcze wtedy nie domyślała się jej przyszłego powołania zakonnego; jak każde dziecko interesowała się zabawkami, zabawą z dziećmi. Bardzo chciała zawsze wiedzieć, co się dzieje w rodzinnym domu i w pracy przy gospodarstwie. Jeden z braci tak się wyraził o jej zainteresowaniach z okresu życia rodzinnego: „Nie wiem, czy to upór, czy naprawdę mocna wytrwałość, ale żadnej czynności, od najdrobniejszych począwszy do trochę większej pracy, nie zostawiała w formie niedokończonej; lubiliśmy z nią cokolwiek robić, była zawsze chętna i ustępliwa”⁵. Aniela nigdy nie chodziła do przedszkola. Po raz pierwszy dom opuściła, kiedy rozpoczęła swoją wędrówkę do szkoły podstawowej w 1932 r., która znajdowała się w Chróście Opolskiej. Choć żywo interesowała się życiem domowym, to jednak jej autentycznym „przyjacielem” stała się książka. Jej brat Marcin wyznał: „Z wielkim zapalem podchodziła do nauki; nie mieliśmy żadnych wątpliwości, że osiągnie w życiu coś wielkiego”⁶.

Pierwszym wielkim wydarzeniem w jej życiu był dzień I Komunii świętej, do której się pilnie przygotowywała. Przyjęła ją w czerwcu 1934 r. z rąk ks. Augustyna Klementa, proboszcza parafii Chróście Opolska.

Aniela pochodziła z rodziny, w której Bóg od kilku pokoleń powoływał kogoś do swojej wyłącznej służby. Jednym spośród jej krewnych był brat taty, ks. profesor Józef Niedziela. Urodził się on 12 III 1888 w Chróście pod Opolem, w rodzinie chłopskiej. Dzięki pomocy stryja, ks. Michała Przywory, po ukończeniu miejscowej szkoły ludowej dalszą naukę kontynuował w szkole średniej w Opolu. Maturę uzyskał w 1908 r. jako uczeń w państwowym gimnazjum katolickim św. Macieja we Wrocławiu. W gimnazjum działał w tajnej narodowej organizacji młodzieżowej ZMP „Zet”. W latach 1908-1912 odbył studia teologiczne na Uniwersytecie we Wrocławiu. W konwiktach był przewodniczącym podziemnej komórki „Swoi”. Założył ją z inicjatywy „Zetu” po przymusowej likwidacji Kółka Polskiego. Święcenia kapłańskie otrzymał 22 VI 1912 r. Za sympatyzowanie z polskim ruchem narodowym został przeniesiony z rodzinnej parafii do Brandenburga. Potem pracował też w parafii św. Józefa w Berlinie. W grudniu 1915 r. wrócił na Śląsk. Był wikarym w Sycowie, Lubecku i Ujeździe oraz w Bieruniu Starym. Od listopada 1918 r. czynnie uczestniczył w działalności narodowej na Opolszczyźnie. Założył m.in. Kółko Oświatowe w rodzinnej Chróście, wielokrotnie przemawiał na wiecach polskich. Wraz z kilkoma działaczami „Zetu” powołał w 1919 r.

⁴ M. Jakubaszek, *Matka Gaudencja Niedziela jako przełożona Prowincji Wrocławskiej Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi w latach 1969-1992*, PFT Wrocław 1996, maszynopis, s. 68.

⁵ Tamże, s. 68.

⁶ Tamże, s. 69.

Towarzystwo Oświaty na Śląsku im. św. Jacka. Z ramienia Polskiego Komitetu Plebiscytowego był mężem zaufania na powiat strzelecki.

Od 1 stycznia 1920 r. pracował w Wydziale Kościelnym Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego oraz w Sekcji Teologicznej; celem obu tych instytucji było uświadomienie ludności górnośląskiej, że głosować za Polską powinni nie tylko z powodów narodowościowych, ale i religijnych. Do zadań Wydziału Kościelnego należało utrzymywanie kontaktu z Watykanem i przeciwdziałanie skutkom niemieckiej propagandy.

Następnie w 1919 r. ks. Józef Niedziela był jednym z organizatorów Okręgu Śląskiego PCK. W szeregach PCK brał udział w III Powstaniu Śląskim, w akcji sanitarnej i aprowizacyjnej. Po upadku powstania kierował Wydziałem Opieki PCK nad uchodźcami na Opolszczyźnie.

W lipcu 1929 r. został proboszczem w Bielszowicach. Po wybuchu II Wojny Światowej opuścił we wrześniu 1939 r. Śląsk, udając się na tułaczkę. Dnia 16 X 1939 r. został aresztowany, ale wkrótce został zwolniony z więzienia i wrócił do Bielszowic. Kuria Metropolitalna Wroclawska powierzyła mu 13 grudnia 1939 r. administrację parafii mysłowskiej. Został ponownie aresztowany 30 IV 1940 r., przebywał przez miesiąc w katowickim więzieniu, skąd 16 maja został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Gusen, stamtąd został przewieziony 8 XII 1940 r. do Dachau. Wraz z transportem więźniów przeznaczonych do zagazowania przewieziony został 18 V 1942 r. do Hartheim. Zmarł dnia 8 VII 1942 r.⁷

Aniela znała go osobiście, gdyż przez jakiś czas przebywała u ks. J. Niedzieli na plebanii, po ukończeniu IV klasy szkoły podstawowej, kiedy jej wujek zaproponował rodzinie, aby dalszą naukę kontynuowała w szkole polskiej. Rodzina zgodziła się na tę propozycję i Aniela wyjechała do Zabrza (woj. katowickie), gdzie została przyjęta do internatu i rozpoczęła z wielkim zapałem naukę w polskim gimnazjum. Jej pobytem w internacie żywo interesował się wspomniany wujek, który w tym czasie był proboszczem w jednej z dzielnic Zabrza (w Zabrze-Bielszowicach). W tym czasie zapoznała się ona ze Zgromadzeniem Sióstr św. Jadwigi w Katowicach-Bogucicach; jako młoda dziewczyna chętnie odwiedzała bogucicki konwent sióstr.

Odwiedziny przez nią rodzinnego domu były zawsze, jak wyznała jej młodsza siostra – „wielkim przeżyciem dla jej braci i sióstr. Choć pokochała bardzo naukę, to jednak przyjazd do rodzinnej miejscowości i czas spędzony w rodzinie traktowała jako sprawę wielkiej wagi”⁸.

⁷ A. G r a j e w s k i, *Józef Niedziela*, w: *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, red. R. Bender [i in.], Lublin 1994, s. 149-150.

⁸ M. J a k u b a s z e k, *Matka Gaudencja Niedziela jako przełożona*, s. 70.

Sakrament Bierzmowania przyjęła 6 września 1938 r. z rąk arcybiskupa metropolity wrocławskiego – kardynała dr Adolfa Bertrama i otrzymała imię Teresa. Aż do wybuchu wojny Aniela pozostawała w domu rodzinnym. Po wybuchu wojny w 1939 r. wyjechała do swojej najbliższej rodziny do Rybnika, gdzie jej wujek Wincenty Niedziela ochraniał ją przed złymi następstwami wojny. W tym okresie nauczyła się biegle pisać na maszynie. Udoskonaliła wówczas znajomość języka niemieckiego i chociaż się ukrywała, została powołana do pracy w armii niemieckiej, gdzie otrzymała stanowisko sekretarki w sądzie wojskowym. Do domu rodzinnego wróciła w 1946 roku. A oto zeznanie jej siostry Marii o życiu Anieli po 1939 r.: „Przez cały czas pobytu jej poza domem mieliśmy z nią bardzo mało kontaktu, a kiedy wojna stawała się coraz okrutniejsza, wszyscy myśleliśmy, że już do domu nigdy nie wróci, Bóg jednak zrządził inaczej”⁹.

W 1946 r. podjęła naukę wraz ze swoim młodszym bratem Antonim w gimnazjum w Opolu. W ciągu jednego roku przerobiła wszystkie przedmioty z dwóch lat gimnazjalnych. O jej nauce w Opolu tak zeznał jej brat Antoni: „Uczęszczała w Opolu do liceum wieczorowego, uczyła się bardzo pilnie, ani jednej godziny przed zajęciami nie zmarnowała”¹⁰.

b) Wstąpienie do Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi

Aniela jak najszybciej pragnęła ukończyć gimnazjum, aby rozpocząć studia w Lublinie. Po maturze udała się w 1947 r. do Lublina i została przyjęta na studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W tym też roku nawiązała znajomość z siostrami św. Jadwigi z Katowic (Bogucice) i została postulanką w 1950 r.

Oto relacja brata Marcina odnośnie jej powołania: „Wyczuwaliśmy już dużo wcześniej jej zapal do życia zakonnego. Kiedy nam powiedziała o swojej decyzji poświęcenia się Bogu w życiu zakonnym, odczuliśmy z jednej strony wielką radość, iż Bóg wejrzał na naszą rodzinę, ale i smutek, że nas opuści na zawsze, wiedzieliśmy jednak, że wytrwa w powołaniu”¹¹.

Przez pierwsze dwa lata studiów odwiedzała rodzinę, która już знаła jej zamiar poświęcenia się Bogu w zakonie. W czasie studiów zaczęło pogarszać się jej zdrowie; miała coraz większe kłopoty z gardłem. Dlatego jej lekarz zaproponował przerwę w studiach. Do Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi w Katowicach-Bogucicach została oficjalnie przyjęta 6 sierpnia 1950 r.¹²

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże, s. 70.

¹¹ Tamże, s. 71.

¹² Tamże, s. 71.

c) Śluby i profesja wieczysta

Po dwóch miesiącach pobytu w Zgromadzeniu wstąpiła jako aspirantka do postulatu; przez jeden rok przygotowywała się do nowicjatu; habit zakonny otrzymała 29 IX 1951 r. W czasie obłóczyn otrzymała imię zakonne Gaudencja. Po odbyciu nowicjatu w dniu 14 IX 1953 r. złożyła pierwszą profesję. Przez pięć lat po profesji zakonnej odnawiała co roku swoje śluby; dnia 14 IX 1958 roku złożyła profesję wieczystą. Siostra Gaudencja jako profeska wykonywała różne prace zakonne, które zlecały jej przełożone w Zgromadzeniu. Władze zakonne dostrzegły w tym czasie u niej rzadko spotykane uzdolnienia i zapal do nauki, dlatego skierowały ją na dalsze studia specjalistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

d) Studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

Po profesji wieczystej kontynuowała przerwane przez chorobę gardła studia z zakresu historii w Lublinie na Wydziale Humanistycznym KUL. Po odbyciu studiów historycznych i złożeniu wszystkich przepisanych egzaminów uzyskała w 1956 r. stopień magistra nauk humanistycznych z zakresu historii.

Po ukończeniu studiów wróciła do Domu Prowincjalnego w Katowicach-Bogucicach. Otrzymała tu pracę w zakonnej bibliotece i jednocześnie odbyła kurs bibliotekarski w Katowicach. Następnie została przeniesiona do Brzezin Śląskich, gdzie pracowała w biurze Państwowego Domu Specjalnego. Ponadto zajmowała się nauczaniem religii w miejscowej parafii.

Władze zakonne przeniosły ją 1 VII 1958 r. z Brzezin do Domu Prowincjalnego w Katowicach-Bogucicach i zleciły jej opracowanie historii Zgromadzenia oraz uporządkowanie biblioteki. Od 1 VII 1959 roku do 15 II 1962 pracowała w kancelarii prowincjalnej. Od 16 II 1963 roku do 30 VI 1966 pełniła obowiązki mistrzyni nowicjatu. Następnie od 1 IX 1966 roku do 30 VII 1969 była kierowniczką w Domu Opieki w Sosnowcu. Wielkim wydarzeniem w życiu s. Gaudencji było przeniesienie jej do prowincji wrocławskiej, gdzie po otrzymaniu dekretu od Prymasa Polski ks. kard. Stefana Wyszyńskiego 24 V 1969 roku objęła urząd przełożonej prowincjalnej we Wrocławiu. Funkcję tę pełniła aż do swojej śmierci. Na kapitule generalnej, która odbyła się 15 VIII 1980 roku została wybrana na stanowisko radnej generalnej.

e) Działalność naukowa

Wszystkie prace s. Gaudencji należą do rozpraw oryginalnych i pionierskich. Oparte są w dużym stopniu na materiale archiwalnym. Dzięki temu jej

prace zachowują na długo swoją wartość. Autorka wprowadziła do naukowego obiegu wiele informacji i to nie tylko z zakresu historii swego zgromadzenia, ale i śląskiej monasteriologii i dziejów jej rodzinnego Śląska, którego historię i duchową kulturę głęboko pokochała. Już jej pierwsza rozprawa pt. *Szkic historyczny Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi* (Katowice 1959, ss. 200) ma pionierski charakter.

Z okazji rocznicy 125-lecia założenia Zgromadzenia zorganizowała w domu macierzystym we Wrocławiu, wraz z matką generalną Michaelą Andörfer, sympozjum naukowe. Wszystkie wygłoszone referaty zostały opublikowane pod jej redakcją w roku 1986 we Wrocławiu w pracy pt. *W służbie Kościoła. 125 lat Sióstr św. Jadwigi*. Należy jednak zauważyć, że w tej książce liczącej 269 stron druku jej twórczość naukowa wypełniła aż 185 stron. W 1985 r. wydała we Wrocławiu cenne studium pt. *Jadwiżanki w służbie Kościoła*. W pracy tej przedstawiła historię Jadwiżanek od 1859 aż po czasy jej współczesne. Jest to znakomite studium oparte na materiale archiwalnym, przeprowadzonych wywiadach i literaturze, głównie niemieckiej. Należy tu zauważyć, iż nikt poza nią nie był bardziej kompetentny, z racji profesjonalnego wykształcenia i znajomości historii Śląska w XIX i XX wieku oraz znajomości problematyki sióstr św. Jadwigi w czasach najnowszych, do napisania tego typu obszernego dzieła. Na tej linii należy umieścić również jej pracę o historii sióstr św. Jadwigi w prowincji wrocławskiej; ukazała się ona drukiem już po jej śmierci¹³.

Należy również zaznaczyć, że przed drukiem rozprawy doktorskiej ks. Michała Machała pt. *Sprawa beatyfikacji księdza Roberta Spiske (1821-1888). Studium kanoniczno-teologiczne* (Wrocław 1993) i o. Władysława Kluza pt. *Apostoł Wrocławia ks. Robert Spiske (1821-1888)* (Wrocław 1984), jej prace na temat historii Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi oraz działalności zakonodawczej ks. Roberta Spiske były jedynymi w języku polskim opracowaniami naukowymi związanymi z historią Jadwiżanek i duchowością Założyciela. One też służyły za niezastąpione źródło informacji dla historyków i dziennikarzy, którzy napisali prace dodatkowe o Jadwiżankach i ks. prałacie R. Spiske, założycielu zgromadzenia sióstr św. Jadwigi. Prace jej odznaczają się też wysokimi walorami naukowymi, tak w aspekcie formalnym, jak i merytorycznym.

¹³ A. N i e d z i e l a (s. Gaudencja), *Zgromadzenie sióstr św. Jadwigi. Prowincja wrocławska*, w: *Żeńskie zgromadzenia zakonne w Polsce 1939-1947*, t. IX, pod red. A. Chruszczewskiego [i in.], Lublin 1995, s. 173-217.

2. POSŁUGA M. GAUDENCJI NA STANOWISKU PRZEŁOŻONEJ WROCŁAWSKIEJ PROWINCJI SIÓSTR ŚW. JADWIGI

Jak już wyżej wzmiankowaliśmy, na mocy dekretu Prymasa Polski z dnia 24V 1969 r. Matka Gaudencja objęła w 1969 r. urząd przełożonej prowincjalnej. Jej zadania w domu prowincjalnym objęły szeroki wachlarz spraw natury organizacyjnej.

Matka Gaudencja, wraz ze swym zarządem, już od początku swego urzędowania zabiegała o odzyskanie zagrabionej przez władze państwowe własności zakonnej. Z relacji otrzymanej od s. Roberty, byłej wikarii prowincjalnej, dowiadujemy się, że „dokonała wielkich starań i zabiegów dla odzyskania domu macierzystego Zgromadzenia i obiektu przy ulicy Piwnej – dawnego Domu Dziecka oraz domów filialnych w Szalejowie Górnym, Kwielicach i Wawrzeńcycach”¹⁴.

Po prawnym odzyskaniu zagrabionej przez władze państwowe własności przeprowadziła kapitalny remont domu macierzystego. O pracach remontowych m. Gaudencji tak się wyraziła s. Mercedes, była przełożona prowincjalna wrocławskiej prowincji sióstr św. Jadwigi: „Po wielu zniszczeniach wojennych m. Gaudencja podjęła energicznie i systematycznie dalszy ciąg remontów i ulepszeń Domu Macierzystego naszego Zgromadzenia we Wrocławiu oraz placówek filialnych”¹⁵.

W czasie swego urzędowania m. Gaudencja założyła dwie nowe placówki Zgromadzenia – w Ścinawie i Mirsku. Dzięki tym placówkom Jadwiżanki poszerzyły zakres swej działalności.

O umiłowaniu przez m. Gaudencję Zgromadzenia tak się wyraziła s. Mercedes: „Z umiłowania Pana Boga nade wszystko oraz pragnienia miłości i poświęcenia się dla bliźnich wypływało jej powołanie zakonne. Oddała się całkowicie Panu Bogu w Zgromadzeniu z wielką miłością i poświęceniem dla bliźnich, oddawała bez reszty swoje siły jak i zdolności bliźnim. Można do niej zastosować słowa Pisma Świętego: „Miłość Chrystusa przynagła nas” (2 Kor 6,14)¹⁶.

Po zakończeniu najpilniejszych prac remontowych w prowincji zajęła się sprawą wyniesienia do chwały ołtarzy Założyciela Sióstr św. Jadwigi ks. prałata Roberta Spiske. Wspólnie z zarządem Jadwiżanek wrocławskiej prowincji podjęła dla osiągnięcia tego celu myśl o przeniesieniu doczesnych szczątków Założyciela do domu macierzystego Sióstr św. Jadwigi we

¹⁴ G. N i e d z i e l a (red.), *W służbie Kościoła. 125 lat Sióstr św. Jadwigi*, Wrocław 1986, s. 78.

¹⁵ Tamże, s. 76.

¹⁶ Tamże, s. 80.

Wrocławiu przy ul. Sępa Szarzyńskiego, w którym on pracował. Z urzędową prośbą w tej sprawie zwróciła się listownie 28 kwietnia 1983 r. do metropolity wrocławskiego, ks. abpa dra Henryka Gulbinowicza. W liście tym napisała m.in.: „Doczesne szczątki świątobliwego Założyciela są praktycznie niedostępne siostrom. Marzeniem wszystkich sióstr od początku istnienia Zgromadzenia aż po czasy dzisiejsze była translacja owych czcigodnych szczątków do macierzystej kaplicy Zgromadzenia we Wrocławiu przy ulicy Sępa Szarzyńskiego 29. Uważam nadto, iż duchowy kontakt sióstr wzmocni potrzebne więzi współsióstr z Domu Prowincjalnego, wzmoże gorliwość ofiarnej służby Kościołowi w duchu charyzmatu Założyciela, a także wywrze znaczący wpływ na skuteczność podejmowanych przez nas akcji powołaniowych”¹⁷.

Pismem z dnia 21 maja 1983 r. ks. abp dr Henryk Gulbinowicz wyraził zgodę „na przeniesienie doczesnych szczątków ks. prałata R. Spiske, zmarłego w 1888 r., Założyciela Sióstr, z zachowaniem przepisów prawa kościelnego”¹⁸.

Uroczystości translacyjne ks. prałata Roberta Spiske z archikatedry wrocławskiej do kaplicy domu macierzystego sióstr św. Jadwigi odbyły się 5 marca 1984 r., tj. w 96. rocznicę jego śmierci. Po tej uroczystości m. Gaudencja zachęciła obecne na uroczystościach współsiostry ze wszystkich prowincji, aby w czasie pobytu we Wrocławiu kierowały zawsze swe kroki do tzw. Kaplicy Ojca Założyciela i żeby przez jego pośrednictwo polecały Jezusowi wszystkie swe radości, kłopoty i zmartwienia. Zwraçała uwagę na to, aby jego ofiarne życie, oddane bez reszty Bogu i bliźnim, było wzorem i podporą w przezwyciężaniu piętrzących się trudności w ich życiu oraz zachętą do ochotnej i niestrudzonej służby w duchu Jego charyzmatu.

Myśl o uhonorowaniu Założyciela beatyfikacją nurtowała zawsze nie tylko polskie Jadwiżanki, ale i siostry pracujące poza krajem. Spośród tych należy na pierwszym miejscu wyszczególnić matkę generalną sióstr św. Jadwigi Michaelę Andörfer, gorącą czcicielkę św. Jadwigi. W opinii sióstr św. Jadwigi – ks. R. Spiske jest godzien zaliczenia do wielkich wyznawców i opiekunów zakonnic.

Ks. prof. dr hab. Józef Swastek w swoim referacie wygłoszonym z okazji 125-lecia istnienia Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi powiedział między innymi: „Źródłem niejednakowej duchowości świętych Pańskich, jak również i kandydatów na ołtarze, są odmienne cechy osobowe, wrodzone czy nabyte, oraz odmienność dróg, jakimi Bóg prowadzi człowieka do świętości. Autor

¹⁷ APWJ – *Archiwum postulanckie* – 17 VI (3), s. 301.

¹⁸ Tamże.

wyszczególnił charakterystyczne cechy duchowości ks. Roberta Spiske. Są nimi nade wszystko:

1. miłość Boga, Matki Najświętszej i świętych Pańskich,
2. kaznodziejska gorliwość,
3. umiłowanie konfesjonału,
4. miłość do bliźnich,
5. duch ekumenizmu,
6. wdzięczne usposobienie”¹⁹.

Po wielu staraniach i przygotowaniach, w dniu 14 czerwca 1995 r., w 136 rocznicę powstania Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi, nastąpiło uroczyste otwarcie dochodzenia kanonicznego dotyczącego życia i działalności ks. Roberta Spiske, zmarłego w opinii świętości w dniu 5 III 1888 r. Z tej okazji ks. kardynał Henryk Gulbinowicz wydał do wiernych specjalny komunikat. Napisał on w nim m.in.: „To wielkie i piękne dzieło sprawy kanonizacji ks. Roberta Spiske, jako Sługi Bożego i współorędownika ze św. Jadwigą i bł. Czesławem, w perspektywie zbliżającego się 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, w roku 2000 Wielkiego Jubileuszu chrześcijaństwa, z serca polecam Waszej, Umilowani Archidiecezjanie, modlitwie i trosce”²⁰.

3. DUCHOWOŚĆ

Ośrodkiem i podporą naszego wspólnego życia i siłą formującą naszą pracę jest udział w Eucharystii. Jest ona, według słów św. Augustyna, znakiem jedności i węzłem miłości. W niej w sposób widoczny wyraża się nasz ideał wspólnoty, przez nią też buduje się nasza wspólnota, tu bowiem jesteśmy „jednym ciałem w Chrystusie” (Rz 12,5)²¹.

S. Gaudencja już od wczesnego dzieciństwa żywiła głęboką cześć do Najświętszego Sakramentu. Po wstąpieniu do Zgromadzenia budowała otoczenie autentyczną pobożnością do Eucharystii. Ulubioną formą jej modlitwy była prywatna adoracja Najświętszego Sakramentu w kaplicy zakonnej. W trudnych sprawach, jakie musiała podejmować dla dobra Zgromadzenia, można było ją spotkać na modlitwie w kaplicy przed

¹⁹ J. S w a s t e k, *Działalność i duchowość księdza Pralata Roberta Spiske – założyciela Sióstr św. Jadwigi (Jadwiżanek)*, w: *W służbie Kościoła*, dz. cyt., s. 41-49, por. R. R a k, *Historia Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi i jego duchowość*, w: *Parafia bogucicka. Tradycja i współczesność. Księga jubileuszowa*, pod red. J. Wycisło, Katowice 1994, s. 228-229.

²⁰ APWJ-A, *Komunikat ks. kard. H. Gulbinowicza w sprawie otwarcia kanonicznego dochodzenia diecezjalnego dotyczącego Sługi Bożego ks. Roberta Spiske* (bez sygn.).

²¹ *Konstytucja Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi*, Berlin 1984.

Sanctissimum. Chrystusowi Eucharystycznemu zwykła polecać wszystkie kłopoty i zmartwienia, których nigdy jej nie brakowało w czasie sprawowania funkcji przełożonej prowincjalnej²².

Wychowywana od dzieciństwa w zdrowej pobożności miała zawsze głęboką cześć i nabożeństwo do Ducha Świętego. Na obrazku upamiętniającym jej pierwszą profesję umieściła słowa mówiące o oddaniu się Duchowi Świętemu. W okólniku z roku 1990 czytamy: „Prośmy o szczególną pomoc Ducha Świętego we wszystkich naszych poczynaniach, pozwólmy działać Duchowi Świętemu”²³.

Kult do Najświętszej Maryi Panny należy do najbardziej ujmujących cech jej osobowości. Święta Maryjne były szczególnym jej przeżyciem. Z różańcem nie rozstawała się nigdy. Przez różaniec kontemlowała życie Zbawiciela i Jego Matki. Święta Matki Bożej poprzedzone były za jej kadencji przełożenińskiej nowenną lub triduum.

Wszystkie sprawy gospodarcze, jakie musiała rozwiązywać, z wielką ufnością polecała św. Józefowi. Gdy przeżywała trudne sprawy, mówiła do sióstr, że potrzeba jest modlitwy do św. Józefa o pomyślne załatwienie tej sprawy. Nic więc dziwnego, że uroczystości św. Józefa były w Zgromadzeniu również bardzo uroczyste obchodzone i przeżywane.

W sposób niezwykle troszczyła się o kult do św. Jadwigi w życiu Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi. Patronce Śląska i Polski powierzała nowe powołania do Zgromadzenia, które głęboko leżały jej na sercu. Również opiekę nad dziećmi powierzonymi Zgromadzeniu polecała św. Jadwidze, niezwyklej matce śląskiego miłosierdzia. Dziecięce wprost jej zaufanie do Patronki Śląska i Zgromadzenia potwierdzają wydane przez nią okólniki na święta św. Jadwigi. W jednym z nich napisała: „Św. Jadwiga, która nie wątpiła w zwycięstwo wiary, nadziei i miłości, pragnie nas pouczyć, że jedynie w Bogu, w Ukrzyżowanym Zbawicielu trzeba nam trwać na posterunku”²⁴.

Należy zauważyć, że s. Gaudencja była osobą o głębokiej pobożności. Cechowała ją autentyczna miłość Boga i drugiego człowieka, szczególnie biednego i pokrzywdzonego przez los. Miała coś z ducha Matki Najwyższego Kapłana w relacji do Chrystusa – Zbawiciela świata. Zostawiła wzór kontemplacyjnej Marii i zapracowanej Marty, łącząc harmonijnie życie kontemplacyjne z aktywnością. Z tego powodu jest przykładem życia świątobliwej zakonnicy, oddanej totalnie Bogu i służącej heroicznie ludziom.

²² Okólnik na uroczystość św. Jadwigi 1990.

²³ Okólnik na uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 1990.

²⁴ M. J a k u b a s z e k, *Matka Gaudencja Niedziela jako przełożona*, dz. cyt.

M. Gaudencja swe rządu sprawowała w wyjątkowo trudnych czasach. Zakony wówczas kompromitowano, utrudniano zakonnicom nie tylko pracę, ale i codzienną egzystencję oraz pracę ewangelizacyjną²⁵. Pod jej stałym kierunkiem prowincja wrocławska Jadwiżanek okrzepła duchowo. Jedną z jej pasji życiowych była troska o nowe powołania zakonne. Zawsze zabiegała, aby siostry pracowały w zdrowej atmosferze i dobrze się czuły we wspólnocie zakonnej. W rządach prowincją potrafiła być stanowcza w sprawach wagi zasadniczej, choć zawsze wyczuwało się jej tkliwe matczyne serce oraz troskę ewangeliczną o wszystkie współsiostry, które darzyła nadprzyrodzoną, zakonną miłością i autentycznym szacunkiem. Mimo stawianych sobie i innym wysokich wymagań, zdobyła sobie we wspólnocie zakonnej głęboki szacunek, życzliwość i wysoki autorytet. Dbала o dobro duchowe współsióstr. Organizowała dla nich dni skupienia zapraszając z prelekcjami ludzi nie tylko wysokich walorów intelektualnych, ale i moralnych. Wzorem Patronki Śląska, św. Jadwigi, szczególnym szacunkiem darzyła kapłanów tak diecezjalnych, jak i zakonnych. Urzekająca miłość Zgromadzenia zakonnego św. Jadwigi była jednym z powodów, że podjęła pracochłonne starania w kierunku doprowadzenia do chwały ołtarzy Założyciela sióstr św. Jadwigi – ks. R. Spiske. Dla przyspieszenia jego procesu beatyfikacyjnego podjęła się wielkiego trudu naukowego uporządkowania materiałów archiwalnych związanych z Jego osobą. Nadmierna jej praca i staranie o rozwój duchowy i zewnętrzny prowincji, trudności z władzami administracyjnymi, były powodem jej licznych udręk duchowych, które doprowadziły z czasem do zauważalnego osłabienia jej organizmu, a związane z urzędowaniem stresy przyczyniły się niewątpliwie w poważnym stopniu do jej licznych chorób z cukrzycą i niedomaganiem serca na czele. One to przerwały nieoczekiwanie w dniu 30 czerwca 1992 r. jej pracowity żywot.

Jej nagłe i nieoczekiwane odejście spowodowało bolesną wyrwę w Zgromadzeniu Sióstr św. Jadwigi nie tylko wrocławskiej prowincji. Liczny zaś udział jadwiżanek z Polski i spoza kraju oraz duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego w jej pogrzebie w dniu 3 VII 1992, unaoczniał jej znaczenie i doniosłą rolę w Zgromadzeniu Sióstr św. Jadwigi.

²⁵ J. K o w a l i k, *Polityka władz PRL wobec zakonów*, „Chrześcijanin w świecie”, 24 (1994), nr 1(196), s. 136-157; zob. J. S w a s t e k, *Laicyzacja życia publicznego jako program oświaty i kultury w PRL*, „Chrześcijanin w świecie”, 24(1994), nr 1(196), s. 23-33.